

כך.² אותו הכיוון בעולם הזה הוא הכיוון המיוחד לשמו יתע' ונישאו בשכינתו; אמר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם",³ והכוונה למשכן, וכנגדו, לדורות — מקדש שעשה שלמה, ואליו הכוונה בכמה כתובים בתורה באמר: "המקום אשר יבחר יי",⁴ ועליו אמר: "לשכנו תדרשו",⁵ ודוד עליו השלום ביאר: "כי בחר יי בציון אוה למושב לו זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אֶתִּיה",⁶ ומשום כך נאסר הקרבן במקום אחר לאחר בחירת בית המקדש באמר יתע': "השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר יי וכו'",⁷ וחייב שיהא הכיוון בעת עבודת ה' שבתפלה ובעת בקשת הרחמים — לכיוון המקדש בלבד, כפי שפונים בפרישת הידיים לכיוון השמים משום שהם הגבוהים שבעולם, המושגים בחושים והנישאים שבין הברואים הגשמיים בכבוד, והם מיוחסים למקום גדולתו יתע' משום רוממותו: "יי בשמים הכין כסאו";⁸ "הישיבי בשמים".⁹ ומשום כך היו תחינות הנביאים, כפי שמובא בדברי המסורה שלהם — "וכפיו פְּרָשׁוֹת השמים",¹⁰ עוד נשלים עניין זה במקומו.¹¹ כמ־כן ראוי שתפלות ישראל ותחינותיהם וכן מי שעובד את ה' באמצעותם שיהיו פונים לכיוון המקדש. לשונות שלמה בתפלות מעידות על חיוב דבר זה.¹² ולשון הבריתא בעניין זה היא שמי שאינו יכול לקבוע את כיוון המקדש, אם משום חוסר ראייתו, כסומא, או משום קוצר הבחנתו בזה, כמי [עמ' 16] שמהלך במדבר, שאינו יודע את כיוון המקום הנישא: האם במזרחו או במערבו או

אלעאלם אלספלי הו אלגהה אלתי תכתץ לשמו תע' ושרפהא בשכינתו קאל ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ואלאשארִה ללמשכן וכנגדו ללדורות מקדש שעשה שלמה והו אלמשאר אליה פי עדה נצוץ מן התורה בקולה המקום אשר יבחר יי וענה קאל לשכנו תדרשו וקד בין דוד עליה אלסלאם כי בחר יי בציון אוה למושב לו זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה ולדלך אמתנע אלקרבן בעד אכתיאר בית המקדש פי גירה לקולה תע' השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום אשר תראה כי אם אל המקום אשר יבחר יי וכו' ווגב אן יכון אלאתגאה פי חאל אלתעבד אלצלו וטלב אלרחמה נחו אל־מקדש כאצה כמא יתגה בבסט אלידין נחו אלסמא למא הי אעלי אלעאלם אלמדרך באלחואס וארפע אלמכלוקאת אלגסמאניה באלשרף ומנסובה למחל עטמתה תע' לגלאלתה יי בשמים הכין כסאו הישבי בשמים ולדלך כאנת אדעיה אלאנביא כמא ורד פי אתארהם וכפיו פרושות השמים וסנסתופי דלך פי מוצעה וכדלך ינבגי אן תכון צלואת ישראל ואדעיתיהם ואלמתעבד בהא מתגה נחו אלמקדש נצוץ שלמה פי צלאתה תשהד בוגוב דלך ונץ אלבריתא פי דלך אן מן לא יסתטיע עלי תחדיד גהה אלמקדש אמא לעדם בצרה כאלאעמי או לגהל בצירתה בדלך כמן הו [עמ' 16] סאיר פי בריה לא יעלם גהה אלמוצע אלמשדף הל פי שרקאה או גרבהא או גיר דלך יסקט

2 לעיל עמ' 9. 3 שמות כה, ה. 4 דברים יב, ה. 5 שם, שם. 6 תהלים קלב, יג-יד. 7 דברים יב, יג-יד בשינוי קל. 8 תהלים קג, יט. 9 שם קכג, א. 10 מלכים א, ח, נד. 11 ראה להלן עמ' 21. ואילך. 12 ראה להלן בהמשך.

משום כך היתה ישיבת הנביאים, בעת תחינוכיהם ותפלותיהם, כפי שהתבאר אצל שלמה¹ ודניאל² — כשהם יושבים על ברכיהם, וזוהי החובה שראוי שלא לפגום בה או במה שקרוב אליה, אם נבצר מהיושב להתמיד בצורה זו משום אריכות זמן הישיבה או בגלל מום גופני שיש בו, בין מתוך לידה בין שנגרם. ובכלל המצבים הנבחרים, המחויבים, הרצויים — שתהיינה שתי הידיים פרושות בעת הבקשה, בישיבה — כברכת השכיבנו, ובדומה לה בעת העמידה, כאמצעיות שלתפלה וכד', משום שכך ראינו את מנהגי הנביאים בעת תחינוכיהם, כפי שמבקש העני ממי שמעניק לו צדקה: שלמה — "כפיו פרושות השמים"³, ואדון הנביאים אמר: "אפרש [את] כפי אל יי"⁴, ונאמר עליו: "ויפרש כפיו אל יי"⁵, משום שהאדם, שעה שמבקש מבוראו, מכוון לבו לבורא היקום, ומפנה עינו לגבוה שביקום הניתן לראייה שהוא השמים המורים על גודל בוראם, כמו שנאמר: "הלא אלוה גבֹה שמים וראה ראש כוכבים כי רָמוּ"⁶. והואיל והשמים הם העליונים והמוקדמים והקבועים שבנבראים הניתנים לראייה הם יוחסו אליו יתע': "השמים שמים ליי"⁷, "יושב בשמים"⁸ — רמו לגודל השגחתו יתע' בהם ולייחודם ברו-ממות, כמו שנאמר: "אשר תנה הודך על השמים"⁹, "כסה שמים הודך"¹⁰; ומשום כך מאז שנבראו, הם המשיכו והתמידו במצבים הגשמיים הרמים ביותר, כמו שאמר: "כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם"¹¹. והשלמת משמעות נעלה זו אינה בין מה

אֲדֹן לֵה בַּאֲלֹלוֹס וּלְדֹלֶךְ כִּאֵן גִּלוֹס אֱלֹאֲנִבִּיא פִּי חָאֵל אֲדַעִיתֵהֶם וְצִלְוָתָהֶם כִּמָּא תִּבִּין פִּי שְׁלֹמָה וְדַנְיָאֵל גִּאֲתִיִּין עֲלֵי רִכְבָּהֶם וְהוּ אֱלֹאֲגֹב אֱלֹדִי יִנְבְּגִי אֵן לֹא יִכָּל בֵּה אוּ בִּמָּא יִקְרֹב מִנָּה אֲדָא עֲגֹז אֱלֹגְאֵלס עֵן אֱלֹ-אֲסִתְמָרָאֵר עֲלֵי הֹדָה אֱלִצוּרָה לְטוֹל מִדָּה אֱלֹגְלוֹס אוּ לְעֶאֱרֹךְ גִּסְמָאֵנִי יִכּוֹן בֵּה טְבִיעִיא אוּ עֲרִיצִיא וּמֵן גְּמִלָּה אֱלֹאֲוִצָּאֵע אֱלִמְכָּתָאֲרָה אֱלֹאֲגֹבָה אֱלִמְסִתְחַבָּה אֵן תִּכּוֹן אֱלִידָאֵן מִבְּסוּטָתִין פִּי חָאֵל אֱלִטְלֵב פִּי אֱלֹגְלוֹס כְּבִרְכַּת הַשְּׁכִיבָנוּ וְנַחֲוָהָא פִּי חָאֵל אֱלֹקוּףָּ כְּאִמְצַעִיּוֹת שֶׁלִּתְפִּלָּה וְנַחֲוָהָא לָאֵן הִכְרָא רֵאִינָא סִיר אֱלֹאֲנִבִּיא פִּי חָאֵל אֲדַעִיתֵהֶם כִּמָּא יִטְלֵב אֱלִסְאִיל מִמֵּן יִתְצַדֵּק עֲלֵיהָ שְׁלֹמָה וְכַפְּיוֹ פְּרוּשׁוֹת הַשָּׁמַיִם וְסִיד אֱלִנְבִּיִין קָאֵל אֲפֻרֶשׁ כְּפִי אֵל יִי וְקִיל פִּיה וִיפֻרֶשׁ כְּפִי אֵל יִי לָאֵן אֱלֹאֲדִמִּי עֲנִדְמָא יִטְלֵב מֵן כֹּאֲלֵקָה יִתְגָּה בְּקִלְבָּהּ לְכֹאֲלֵק אֱלִמּוּגֹדָאֵת וִיוֹגָה בְּבִצְרָה לֹאֲרַפֵּע אֱלִמּוּגֹדָאֵת אֱלִמְרָאִיָּה אֱלִתִּי הִי אֱלִסְמָא אֱלִדְאֵלָה עֲלֵי עֲטֻמָּה כֹּאֲלֵקָהָ כִּמָּא קִיל הֵלָא אֱלוֹה גִּבָּה שָׁמַיִם וְרָאָה רֹאשׁ כּוֹכָבִים כִּי רָמוּ וְלִמָּא כֹּאֲנַת אֱלִסְמָא אֲעֲלִי וְאֲשֻׁרָף וְאֲתַבַּת אֱלִמְכָּלִּיקָאֵת אֱלִמְרָאִיָּה נִסְבַּת אֱלִיָּה תַעֲ הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לִי יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם אֲשֹׁאֲרָה לַעֲטִים עֲנִאִיתָה תַעֲ בֵּהָא וְאֲכַתְצָאֲ-הָא בַּאֲלִתְשָׁרִיף כִּמָּא קִיל אֲשֶׁר תִּנָּה הוֹדֶךְ עַל הַשָּׁמַיִם כִּסֵּה שָׁמַיִם הוֹדוּ וּלְדֹלֶךְ אֲסִתְמָרַת וְדֹאֲמַת עֲלֵי אֲשֻׁרָף אֱלִחְאֵלָאֵת אֱלִגְסְמָאֲנִיָּה מִדְּ כִּלְקַת כִּמָּא קָאֵל כִּי הוּא צוּה וְנִבְרָאוּ וִיעֲמִידֵם לַעֲד לַעֲוֹלָם וְאֲסִתִּיפָא הָאֲדָא אֱלֹ-מַעֲנִי אֱלֹגְלִיל לִיס מִמָּא נַחֵן בְּצִדְדָה אֱלֹאֵן בַּל

1 מלכים א ח, נד. 2 דניאל ו, יא. 3 מלכים א ח, נד. 4 שמות ט, כט. 5 שם שם, לג. 6 איוב כב, יב. 7 תהלים קטו, טז. 8 שם ב, ד. 9 שם ח, ב. 10 חבקוק ג, ג. 11 תהלים קמח, ה-ו.

שקר ושבועת שוא אמה שבועת שקר פאנהא גיר צאדקה ונהא ענהא בקולה תע ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יי ושבועת שוא מנהא גיר צאדקה ומנהא גיר צרוריה כמא סיתבין מן תקסימהא ונהי ענהא בקולה תע לא תשא את שם יי אלהיך לשוא ואנקלוס ירי אן שבועת שקר דאכלה פי טי שבועת שוא ויתרגם לשוא תארה לשיקרא ותארה למגנא ליעם פי אלנהי אלמעניין גמיעא ואלפרק בין שבועת שקר ושוא בחסב מא תצמנה אלנקל הו אן שבועת שקר אלחנת פימא ילפט בה אלאנסאן מן אלימין פי אלאמור אלאכתיאריה אמה פי אלמאצי או פי אלמסתקבל והי אלתי תסמי פי אסתעמאל אלחכמים ו"ל שבועת ביטוי מסתמד מן קול אלנץ כי תשבע לבטא בשפתים [עמ' 107] ותמאם אלנץ דל עלי אנהא פי אלאמור אלאכתיאריה אלתי באכתיאר אלחאלף אן יפעלהא או לא יפעלהא והו קולה להרע או להטיב והי קסמאן מאצי ומסתקבל כמא קלנא ופי כל קסם מנה[מא] קסמין איצא סלב ואיגאב ודלך הו מעני קולהם פי קסמה אלימין שבועות שתיים שהן ארבע ומתאלהא אן יחלף עלי אלמאצי אנה אכל אמס או אנה לם יאכל ואן יחלף עלי אלמסתקבל אן יאכל גדא או לא יאכל ונחו דלך פמתי חלף וחנת פי אחד הדה אלאקסאם אלארבעה ודלך באן יחלף אנה אכל והו לם יאכל או אנה לם יאכל והו קד אכל או אנה יאכל פי אלוקת

שקר ושבועת שוא. אשר לשבועת שקר הרי שאין היא אמיתית ונאסרה בדבריו יתע': "ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יי".² ושבועת שוא יש שאינה אמיתית ויש שאינה הכרחית, כפי שיתבאר מחלוקתה, ונאסרה בדבריו יתע': "לא תשא את שם יי אלהיך לשוא";³ ואנקלוס סבור ששבועת שקר כלולה במסגרת שבועת שוא ומתרגם "לשוא" לעתים "לשיקרא" ולעתים "למגנא",⁴ כדי לכלול באיסור את שתי המשמעויות, כאחת. וההבדל בין שבועת שקר לשוא, בהתאם למה שנכלל במסורה הוא ששבועת שקר — הפרת שבועה שהאדם ביטאה בפיו לגבי עניינים שיש בהם ברירה, אם בעבר או בעתיד, והיא הנקראת בשימוש החכמים ז"ל "שבועת בטוי"⁵ השאובה מדברי הכתוב: "כי תשבע לבטא בשפתים";⁶ [עמ' 107] וסוף הפסוק מורה על כך שהיא על העניינים שיש בהם ברירה אשר לנשבע יש הברירה לעשותם או שלא לעשותם, ודבריו הם: "להרע או להיטיב",¹ והיא, כפי שאמרנו, שני חלקים: עבר והווה, ולכל אחד מ[שני] חלקים אלה יש גס-כן שני חלקים — שלילה וחיוב, וזוהי משמעות דבריהם על חלוקת השבוע-עה: "שבועות שתיים שהן ארבע",² כגון שיִשָּׁבַע על העבר שאכל אתמול או שלא אכל, ושיִשָּׁבַע על העתיד שיאכל מחר או שלא יאכל וכד'. וכאשר נשבע אפוא והפר אחד מארבעת החלקים האלה, וזאת על-ידי שיִשָּׁבַע שאכל והוא לא אכל, או שלא אכל והוא אכן אכל, או שיאכל בזמן מסוים או

2 ויקרא יט, יב. 3 שמות כ, י. 4 ראה שני תרגומיו שם. 5 שבת סט ע"ב; שבועות כו ע"ב. 6 ויקרא ה, ד.

1 ויקרא ה, ד. 2 שבועות א, א; ג, א.